TYPY VZÁJEMNÉHO UČENÍ MEZI STUDENTY KOMBINOVANÉ FORMY VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDIA

TYPES OF PEER LEARNING AMONG PART-TIME STUDENTS IN HIGHER EDUCATION

Karla Brücknerová[1]

[1] Ústav pedagogických věd, Filozofická fakulta, Masarykova univerzita, Brno

Abstrakt

Vzájemné učení mezi studenty vzniká, pokud na základě jejich vzájemné interakce dojde k proměně kapacit aspoň jednoho z nich. Může se dít v rámci výuky i během neformálních interakcí. Cílem příspěvku je popsat podoby, v nichž se vyskytuje vzájemné učení mezi studenty kombinované formy studia. Na základě kvalitativní analýzy 94 písemných naracích, šesti focus groups a 28 narativních rozhovorů jsem vytvořila typologii vzájemného učení, která typy vzájemného učení odlišuje na základě druhů interakcí, které studenti při vzájemném učení využívají, a na základě druhu učebních obsahů, které si studenti osvojují. Identifikace typů vzájemného učení má důsledky pro další výzkum i pedagogickou praxi.

Klíčová slova: *vzájemné učení, kombinovaná forma studia, vysokoškolské studium, informální učení*

Abstract

Peer learning among students occurs if their capacity changes due to their mutual interactions. Peer learning might take place during educational activities as well as during informal interactions. The paper aims to describe ways in which peer learning among part-time students appears. A peer learning typology was constructed based on qualitative analysis of 94 written narratives, six focus groups, and 28 narrative interviews with part-time students. Types of peer learning differ by kinds of interaction and kinds of content learned. Implications for further research and educational practice are discussed.

Keywords: *peer learning, part-time study, higher education, informal learning*

1 Úvod

Vzájmné učení mezi vysokoškolskými studenty kombinovaných studií představuje velmi významnou složku jejich vysokoškolské zkušenosti. I když kombinované studium zdánlivě redukuje příležitosti pro osobní kontakty a vztahy mezi studenty, zahraniční studie napovídají, že jsou to právě sociální kontakty a zapojení do studijních sítí, které hrají významnou úlohu ve výši studijní angažovanosti studentů i v jejich studijní úspěšnosti. Navzdory tomu o vzájemném učení českých studentů kombinovaných studií téměř nic nevíme. V příspěvku proto na základě bohatých kvalitativních dat představím podoby, v nichž se vzájemné učení mezi studenty kombinovaných studií vyskytuje.

2 Teorie

Vzájemné učení mezi studenty vzniká, pokud na základě interakce mezi spolužáky dojde k proměně kapacit aspoň jednoho z nich (Boud et al., 2014; Illeris, 2007). Vzájemné učení může být popsáno skrze interakci (jakým způsobem se učící se ovlivňují), skrze obsah učení (čím se vzájemně obohacují) a skrze incentivy (jakou energii vkládají do učení) (Brücknerová & Novotný, 2017).

Vzájemné učení mezi studenty kombinovaného studia se může dít jak v rámci aktivit podporovaných učiteli (skupinová diskuse, skupinová práce), tak i během neformálních setkávání studentů, ať již tváří v tvář či skrze ICT.

Vzájemné interakce mezi spolužáky jsou pro studenty kombinovaného studia ještě významnější, než pro studenty prezenční formy (Sorey & Duggan, 2008). Díky nim se učí zvládat rozdíly mezi akademickým světem a světem osobním a integrovat poznání získané na VŠ do nových poznatkových struktur (Kasworm, 1997). Míra zapojení do vzájemného učení mezi vysokoškolskými studenty souvisí s tím, jak studenti své studium vnímají i s pravděpodobností, že studium úspěšně ukončí (Altschwager et al., 2018). O vzájemném učení mezi českými studenty nemáme výzkumné zprávy.

3 Metodologie výzkumu

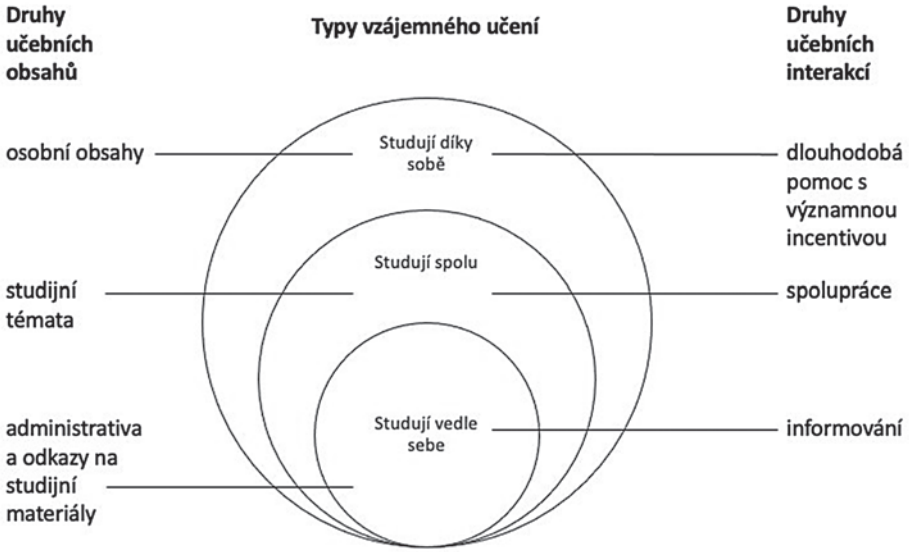
Cílem příspěvku je odpovědět na otázku, jaké podoby má vzájemné učení mezi studenty pedagogických oborů v kombinovaných studiích.

Datový korpus činí 94 písemných naracích, šest focus groups (Stewart & Shamdasani, 2014) a 28 narativních rozhovorů (Clandinin & Connelly, 2000) realizovaných mezi studenty kombinovaných studií pedagogických oborů v letech 2018–2020. Všechna data byla přepsána a importována do programu Atlas.ti.

Analýza dat zahrnovala iniciální, zaměřené a selektivní kódování (Charmaz, 2006). Výsledkem analýzy je popis typů vzájemného učení vymezených na základě obsahů, jež si studenti osvojují, a typu interakcí, skrze něž tak činí.

4 Výsledky

Typ vzájemného učení v konkrétní studijní skupině lze určit pomocí typicky se vyskytujících druhů učebních interakcí a skrze druhy předávaných učebních obsahů. Typy vzájemného učení od nejstřídmějšího po nejrozvinutější nazývám: studují vedle sebe, studují spolu a studují díky sobě. Platí, že rozvinutější typy zahrnují všechny druhy obsahů a interakcí jako typy méně rozvinuté, ale zároveň některé navíc (viz obrázek 9).

Obr. 9: Typy vzájemného učení.

4.1 Studují vedle sebe

Představuje nejstřídmější typ vzájemného učení. Interakce spočívají ve vysílání a přijímání učebních obsahů, které zpravidla nejsou společně elaborovány. Učebními obsahy jsou zejména praktické a administrativní záležitosti a odkazy na studijní zdroje.

4.2 Studují spolu

Tento typ vzájemného učení je utvářen kromě výše uvedeného i interakcemi akcentujícími společnou tvorbu obsahů, například skrze společné učení či společnou práci se studijními materiály. Součástí tohoto typu je i vzájemná motivace ke studiu.

4.3 Studují díky sobě

Nejkomplexnější typ vzájemného učení zahrnuje i sdílení a pomoc v osobní oblasti a typické jsou pro ně dlouhodobé nápomocné vztahy s významným vkladem zúčastěných.

5 Závěry a diskuse

Příspěvek ukazuje, že studenti kombinovaného studia pedagogických oborů v ČR jsou do vzájemného učení zapojeni různými způsoby. Hovořit pouze o zapojení do vzájemného učení je tedy zjednodušující, neboť jsem ukázala, že typy vzájemného učení se vyznačují odlišnými druhy interakcí a jsou v nich předávány odlišné druhy obsahů. Můžeme přitom předpokládat, že do čím komplexnějšího typu vzájemného učení jsou studenti zapojeni, tím větší jsou benefity například v podobě prevence neúspěšného ukončení studia (Altschwager et al., 2018).

Zároveň má příspěvek implikace pro vysokoškolskou didaktiku. Proměnu typu *studují vedle sebe* v typ *studují spolu* je možno podpořit v rámci výuky využíváním metod podporujících vzájemnou komunikaci a spolupráci (Boud et al., 2014). Naši respondenti však o využívání takových postupů referovali sporadicky. Podpora vzájemného učení ve výuce proto může být cestou, jak u studentů kombinovaného studia pedagogických oborů nejen prohloubit jejich vzájemné učení, ale i posílit jejich studijní úspěšnost a angažovanost.

6 Literatura

Altschwager, T., Dolan, R., & Conduit, J. (2018). Social brand engagement: How orientation events engage students with the university. *Australasian Marketing Journal*, *26*(2), 83–91. https://doi.org/10.1016/j.ausmj.2018. 04. 004

Boud, D., Cohen, R., & Sampson, J. (2014). *Peer learning in higher education: Learning from and with each other*. Routledge.

Brücknerová, K., & Novotný, P. (2017). Intergenerational learning among teachers: overt and covert forms of continuing professional development. *Professional development in education*, *43*(3), 397–415. https://doi.org/10.1080/19415257.2016.1194876

Clandinin, D. J., & Connelly, F. M. (2000). Narrative inquiry.

Illeris, K. (2007). *How we learn: Learning and non-learning in school and beyond.* Routledge.

Charmaz, K. (2014). *Constructing grounded theory.* Sage.

Sorey, K., C, & Duggan, M., H., (2008). Differential predictors of persistence between community college adult and traditional-aged students. *Community College Journal of Research and Practice*, *32*(2), 75–100. https://doi.org/10.1080/10668920701380967

Stewart, D. W., & Shamdasani, P. N. (2014). *Focus groups: Theory and practice.* Sage.